

BÁO CÁO THAM LUẬN

XÂY DỰNG VÀ PHÁT TRIỂN THƯ VIỆN SỐ PHỤC VỤ ĐÀO TẠO VÀ NGHIÊN CỨU KHOA HỌC CỦA HỌC VIỆN QUÂN Y

*Đại tá, TS. Trần Thị Hương
Phó Trưởng phòng Thông tin KHQS*

I. TÌNH HÌNH QUẢN LÝ, KHAI THÁC, SỬ DỤNG THƯ VIỆN SỐ

1. Đặc điểm tình hình

Trong bối cảnh xã hội thông tin - nền kinh tế tri thức, phát triển KHCN, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia, Đảng, Chính phủ Việt Nam đã có những chỉ đạo rất quyết liệt trong việc tăng cường ứng dụng những thành tựu của khoa học và công nghệ vào các lĩnh vực, trong đó có công tác thông tin - thư viện. Ngày 11/02/2021, Thủ tướng Chính phủ đã ký Quyết định số 206/QĐ-Ttg phê duyệt “Chương trình chuyển đổi số ngành Thư viện đến năm 2025, định hướng đến năm 2030”, hướng tới mục tiêu: “*Ứng dụng mạnh mẽ, toàn diện công nghệ thông tin, nhất là công nghệ số nhằm nâng cao năng lực hoạt động của các thư viện và hình thành mạng lưới thư viện hiện đại; bảo đảm cung ứng dịch vụ, đáp ứng nhu cầu của người sử dụng; thu hút đông đảo người dân quan tâm, sử dụng dịch vụ thư viện, góp phần nâng cao dân trí, xây dựng xã hội học tập*”.

Chuyển đổi số trong hoạt động thư viện là hướng đi mới trong chuyển đổi từ thư viện truyền thống sang thư viện điện tử/thư viện số, nhằm nâng cao năng lực hoạt động của thư viện, hình thành mạng lưới thư viện hiện đại. Với phương châm, xây dựng Thư viện HVQY chính quy, mẫu mực và thân thiện; gắn kết hoạt động đào tạo và nghiên cứu khoa học, việc chuyển đổi số sẽ là cơ hội “vàng” để khẳng định vị thế và nâng cao vai trò quan trọng của Thư viện HVQY trong các thư viện thuộc khối Nhà trường Quân đội.

2. Thuận lợi, khó khăn

* Thuận lợi:

Công tác Thông tin KHQS của Học viện nói chung và thông tin thư viện nói riêng luôn nhận được sự chỉ đạo trực tiếp, sâu sát và thường xuyên của Đảng uỷ, Ban Giám đốc HVQY và sự phối hợp của các cơ quan, đơn vị trong và ngoài Học viện; sự chỉ đạo về nghiệp vụ và giúp đỡ về mọi mặt của Cục KHQS/BQP, Thư viện Quân cán bộ, nhân viên đa số được đào tạo cơ bản, tích cực học tập nâng cao trình độ, nắm bắt và sử dụng thành thạo phần mềm thư viện điện tử, thư viện số. Nhận thức của cán bộ, giảng viên, học viên về vị trí, vai trò của thư

viện đối với công tác đào tạo và NCKH được nâng cao. Số lượng bạn đọc đến thư viện học tập, truy cập vào thư viện số để tra cứu tài liệu ngày càng tăng.

* Khó khăn:

Toàn bộ nguồn lực của Thư viện chỉ được phép khai thác trên hệ thống mạng nội bộ do tính đặc thù của nhà trường Quân đội nên đã ít nhiều ảnh hưởng đến tính thuận tiện trong khai thác và sử dụng Thư viện. Bạn đọc phải đến Học viện mới có thể khai thác nguồn tài nguyên của Thư viện; các thể mạnh của internet như không phân biệt không gian, thời gian, địa lý... do đó cũng bị hạn chế. Bên cạnh đó, với việc dùng chung một đường truyền internet trong toàn Học viện phục vụ gần 10.000 cán bộ, giảng viên, học viên, sinh viên nên chất lượng đường truyền chưa đủ đáp ứng nhu cầu thực tế trong khai thác Thư viện.

Trang thiết bị được đầu tư từ nhiều nguồn, nhiều giai đoạn nên không đồng bộ, hoạt động bảo trì bảo dưỡng chưa được thường xuyên do kinh phí hạn hẹp, hay hỏng hóc, hệ thống máy chủ chưa đảm bảo cả về số lượng và chất lượng.

II. THỰC TRẠNG THƯ VIỆN SỐ TẠI HỌC VIỆN QUÂN Y

Hiện nay, hoạt động thông tin - thư viện tại HVQY đã ứng dụng CNTT và được đầu tư các trang thiết bị tương đối hiện đại (hệ thống máy chủ, máy trạm, thiết bị số hoá, thiết bị kiểm soát an ninh...), tổ chức xây dựng và khai thác khá hiệu quả các nguồn học liệu phục vụ đào tạo và NCKH.

1. Về nguồn tài nguyên/học liệu số, học liệu đa phương tiện

Xác định phát triển nguồn tài nguyên/học liệu số, học liệu đa phương tiện là yếu tố quan trọng hàng đầu, những năm qua, thư viện HVQY đã từng bước xây dựng và phát triển nguồn học liệu này bằng nhiều hình thức: Số hoá nguồn tài liệu nội sinh, ứng dụng công nghệ thông tin, từng bước hiện đại hóa công tác nghiệp vụ, xây dựng và phát triển thư viện số, phục vụ tốt nhiệm vụ đào tạo và nghiên cứu khoa học.

Thư viện HVQY luôn chú trọng xây dựng nguồn tài nguyên số. Bên cạnh việc được thụ hưởng một số dự án của Trung tâm Thông tin KHQS/BQP để số hóa tài liệu, Thư viện đã tích cực bổ sung và thu thập tài liệu điện tử từ nhiều nguồn khác nhau. Hiện nay, cơ sở dữ liệu điện tử của Thư viện đã có tổng số tài liệu được số hóa: 45.787 biểu ghi (Tài liệu) = 1.939.505 trang. Cụ thể:

- Luận văn, Luận án, Cao học: 6.363 tài liệu/biểu ghi = 735.309 trang
- Khóa luận tốt nghiệp Dược học: 113 tài liệu/biểu ghi = 7.487 trang
- Giáo trình của Học viện: 383 đầu/biểu ghi = 104.891 trang
- Giáo trình ngoài Học viện: 143 đầu/biểu ghi = 46.421 trang

- Bài báo nước ngoài, sách ngoại văn: 38.298 biểu ghi = 1.057.497 trang
- Tài liệu khác (Bài báo tiếng Việt, sách sưu tầm, sách tác giả tặng...): 516 biểu ghi = 36.605 trang.

2. Về hệ thống phần mềm quản trị Thư viện

Hiện nay, Thư viện HVQY sử dụng phần mềm thư viện điện tử ILib và phần mềm thư viện số DLib phiên bản 8.0 của Công ty CMC (theo Dự án Thư viện số dùng chung trong BQP năm 2010), các phân hệ của phần mềm đang được sử dụng hiệu quả và đáp ứng thực tế nghiệp vụ thư viện như: Xử lý tài liệu, phục vụ tra cứu, mượn trả tài liệu, quản lý bạn đọc, báo cáo thống kê...

III. ĐỀ XUẤT, KIẾN NGHỊ

1. Về nhân lực

Nguồn nhân lực luôn là vấn đề có ý nghĩa quyết định đến thành công hay thất bại trong bất cứ tổ chức nào, lĩnh vực nào. Trong thời đại Cách mạng công nghiệp lần thứ Tư (CMCN 4.0), mặc dù khoa học công nghệ giữ một vai trò đặc biệt quan trọng, là động lực cơ bản của sự phát triển, song vai trò của con người, của nguồn nhân lực vẫn là yếu tố có ý nghĩa quyết định. Với tác động mạnh mẽ của CMCN 4.0, chuyển đổi số trở thành một xu thế tất yếu đối với mọi lĩnh vực đời sống xã hội, trong đó chuyển đổi số trong giáo dục, đào tạo được xem là lĩnh vực trọng tâm, tiên phong, là động lực để thúc đẩy chuyển đổi số trong các lĩnh vực khác. Để thực hiện thành công chuyển đổi số trong hoạt động thư viện số cần đặc biệt quan tâm đến giải pháp phát triển nhân lực, trong đó tập trung vào khả năng thực hiện các yêu cầu của quản trị tri thức số; kiến thức số; khả năng am hiểu và ứng dụng công nghệ để giải quyết các công việc căn bản trong công tác chuyển đổi số như: Thu thập, lưu trữ, tổ chức, phổ biến và kết nối các tài nguyên tri thức số.

Trước yêu cầu đặt ra đối với người quản trị về trình độ, kỹ năng trong việc phân tích, tổng hợp, biến đổi và đánh giá thông tin cũng như phân tích và khai thác dữ liệu. Bên cạnh đó, bản chất đa ngành của việc quản trị tri thức số cũng đặt ra yêu cầu toàn diện về mặt kiến thức đối với người làm công tác thông tin - thư viện. Do vậy, mỗi cán bộ, nhân viên làm công tác thư viện của HVQY phải nỗ lực tự học hỏi, tìm tòi, nghiên cứu, để nâng cao kỹ năng làm việc trong môi trường số; đồng thời tích cực tham gia các khóa tập huấn chuyên đề về công tác chuyển đổi số trong hoạt động Thư viện.

2. Về hạ tầng công nghệ thông tin và truyền thông

Đây là yếu tố rất quan trọng tạo tiền đề để triển khai các hoạt động đáp ứng mục tiêu chuyển đổi số. Hạ tầng CNTT và truyền thông đáp ứng chuyển đổi số trong thư viện bao gồm ba yếu tố: Hệ thống máy tính, hệ thống phần mềm và

hệ thống mạng. Thực tế hiện nay, hệ thống máy tính bao gồm các máy chủ, máy trạm của thư viện HVQY được trang bị từ nhiều nguồn, không đồng bộ và gần đây thường xuyên xảy ra lỗi; phần mềm thư viện số Ilib 8.0 hiện đang sử dụng cũng là phiên bản cũ; hệ thống đường truyền mạng có lúc chưa thông suốt gây ảnh hưởng đến hoạt động của thư viện số. Do vậy, đề nghị được cấp ủy, chỉ huy HVQY quan tâm nâng cấp máy chủ, một số máy trạm và lắp đặt thêm hệ thống thu phát wifi và hệ thống đường mạng LAN trong khuôn viên của Thư viện để thuận tiện cho cán bộ, nhân viên làm công tác nghiệp vụ cũng như đáp ứng tốt nhu cầu khai thác, sử dụng nguồn học liệu số của bạn đọc; đồng thời xem xét đầu tư nâng cấp, cập nhật các tính năng mới của phần mềm thư viện số Ilib.

3. Về công nghệ và trang thiết bị khác

Hệ thống máy tính và các thiết bị đa phương tiện; hệ thống giá sách, tủ trưng bày; máy scan tự động, tốc độ cao, cho phép định dạng nhiều loại file; hệ thống máy chủ với khả năng lưu giữ được lượng dữ liệu thông tin lớn; sử dụng các vi mạch bán dẫn (còn gọi là thẻ FRID) thay thế công nghệ mã vạch, thẻ từ như hiện nay; thiết bị an ninh thư viện (camera theo dõi tại các phòng đọc), bảo quản tài liệu (máy hút ẩm), sao lưu dữ liệu, thiết bị nhận dạng tự động... Ngoài ra cần dành nguồn kinh phí cho việc bảo trì, bảo dưỡng trang thiết bị và nâng cấp phần mềm quản trị thư viện.

4. Về vấn đề dữ liệu số

Đây là yếu tố quan trọng đóng vai trò then chốt, có ý nghĩa quyết định đến việc đạt mục tiêu chuyển đổi số của thư viện số. Dữ liệu phục vụ cho mục tiêu chuyển đổi số trong thư viện bao gồm hệ thống các cơ sở dữ liệu (CSDL) như: CSDL về tài nguyên thông tin, CSDL về người dùng tin... CSDL thư mục về các tài nguyên thông tin dạng truyền thống của thư viện, CSDL toàn văn các tài liệu nội sinh gồm giáo trình, luận án luận văn của HVQY... Hiện nay, Phòng Thông tin KHQS đang tích cực triển khai xây dựng các cơ sở dữ liệu toàn văn mà trước hết là hoàn thiện cơ sở dữ liệu toàn văn đối với toàn bộ giáo trình phục vụ đào tạo và nghiên cứu của HVQY. Đây có thể coi là nhiệm vụ chính trị quan trọng nhất của Phòng Thông tin KHQS, đòi hỏi sự quyết tâm cao và nỗ lực không ngừng của mỗi cán bộ, nhân viên làm công tác thông tin - thư viện.

5. Về công tác thông tin tuyên truyền pháp luật

Chuyển đổi số sẽ tạo ra nhiều thay đổi trong xây dựng, phát triển, vận hành, quản trị thư viện số. Để mọi hoạt động được đảm bảo tính hợp pháp, cần có một môi trường pháp lý phù hợp. Luật Thư viện đã được Quốc hội thông qua và ban hành năm 2019 được xem là hành lang pháp lý quan trọng tạo tiền đề để thư viện hoạt động và phát triển. Tuy nhiên, chuyển đổi số thư viện liên quan

đến nhiều vấn đề, do vậy, công tác thông tin, tuyên truyền cho cán bộ, nhân viên thư viện và bạn đọc về các bộ luật và các văn bản pháp quy liên quan như: Luật An ninh mạng: Luật Bản quyền, Luật Sở hữu trí tuệ .... cần được chú trọng. Thông qua các buổi tập huấn, giới thiệu đầu khóa học về thư viện để vừa giới thiệu cho học viên về cách khai thác, sử dụng nguồn tài nguyên số và các vấn đề liên quan đến bản quyền đối với tài liệu số.

Có thể thấy rằng, chuyển đổi số trong hoạt động thư viện tại Thư viện HVQY trong thời gian qua đã có tác động tích cực đến việc thúc đẩy phát triển văn hóa đọc. Đây cũng là tiền đề để Thư viện tiếp tục đẩy mạnh việc chuyển đổi số trong hoạt động chuyên môn nghiệp vụ, hoàn thiện và phát triển nền tảng dữ liệu số, công nghệ số... góp phần tăng khả năng tiếp cận nguồn tài nguyên đang lưu trữ tại đơn vị đến với bạn đọc, tạo điều kiện cho bạn đọc truy cập thông tin ở bất cứ đâu, bất cứ thời gian nào.